

Belgues, suïssos

Joan F. Mira

Només hi ha dos estats europeus, que jo sàpiga, on les fronteres lingüístiques internes són rigoroses i netes, detallades de manera precisa, i guardades per lleis molt estrictes. L'un és el Regne de Bèlgica, o dels belgues; l'altre és la Confederació Helvètica, o Suïssa. Els noms són tan antics, tan arrelats en la història d'Europa, que apareixen ja a les primeres ratlles d'un dels textos més coneguts d'aquesta història: "Gallia est omnis divisa in partes tres, quarum unam incolunt Belgae" és l'inici de la famosa narració de Juli Cèsar, que jo traduïa i aprenia a dotze anys, i que ara amb penes i treballs desxifren, en fragments molt petits, els escassos alumnes que s'examinen de llengua llatina a les proves de selectivitat. També hi ha els aquitans i els celtes, i tots tres són molt diferents entre ells "en llengua, en institucions i en lleis". El belgues, diu, són els més forts de tots, perquè es troben molt allunyats de la cultura i la civilització de la província romana, hi arriben rarament els mercaders que solen portar aquelles coses que afebleixen els ànims, i a més es troben molt prop dels germànics, amb els quals no paren de fer guerra. També els helvètics, continua Cèsar, són més coratjosos que no els altres gals, perquè gairebé cada dia s'enfronten als germànics, etcètera. Algunes coses han canviat ben poc, i algunes altres molt. Els belgues actuals, per exemple, dels antics en conserven a penes el nom: no són una part de la Gàl·lia, la meitat són d'origen germànic, l'altra meitat d'origen franc romanitzat, i *ser belga*, allò que se'n diu belga de nació i de convicció, sembla una cosa progressivament estranya. Sense l'existència d'aquell nom antic, difícilment existiria el nom modern, ni hi hauria Bèlgica, ni belgues. Aquest regne, país o estat que va nàixer de rebot allà cap a 1830, era un resultat artificios d'un altre invent igualment forçat: l'expansió del regne dels Països Baixos fins a ocupar territoris de llengua francesa, que per alguna raó tàctica i dinàstica van decidir el 1815 al Congrés de Viena. Efectes estranys, residus incoherents de l'antiga Lotaríngia dels inicis medievals, aquella gran franja que anava de la Llombardia a la mar del Nord, i dins la qual van quedar després Borgonya, Alsàcia, Lorena i Flandes. Sense els embolics de la història, per tant, el present i els seus conflictes es poden entendre només de manera molt superficial. Quan es va inventar Bèlgica, partint del nom del temps dels celtes i els romans, la burgesia francòfona i el catolicisme eren els fonaments del nou estat: ni l'una cosa ni l'altra poden mantenir ja intacte l'invent. Flandes és Flandes, de llengua neerlandesa, i Valònia és, oficialment, la "Comunitat francesa de Bèlgica". Qui és belga, doncs, a part el rei? I sobretot, a qui li passaria per la imaginació, si no existira, d'inventar-se ara mateix un país amb aquests dos components? Quan s'acabe l'invent vuitcentista, ningú no en plorarà la mort.

Suïssa, d'una altra banda, més complicada encara, aparentment més difícil, més antiga, no sembla que s'hage d'acabar

mai. Segurament perquè no se la va inventar ningú, sinó que la van fer els seus habitants, a poc a poc i per pròpia voluntat. Un cas únic i espectacular de nació política sense nació cultural, de voler ser suïssos per decisió lliure i permanent. Suïssa es va construir des de baix, des de la llibertat medieval dels cantons, des de l'adhesió voluntària, des d'una democràcia radical. Deu ser per això que el respecte a les llengües hi és sagrat, les ratlles intocables. Com ara, ja fa alguns anys, en aquell tren on jo viatjava de Lugano a Ginebra. Al principi del viatge, el revisor deia: "Signore e signori, biglietti, prego", i la dona que passava amb un carret deia: "Birra, panini." Mitja hora més tard, el revisor deia: "Meine Damen und Herren, Fahrkarte, bitte", i la dona ofería "Bier und Brötchen". I passada una altra hora, el revisor i la dona del carret deien: "Mesdames et Messieurs", etcètera. Tal com podeu observar a les matrícules dels cotxes, el nom comú del país és *CH*, oficialment en llatí, *Confederatio Helvetica*, per a no ofendre ningú. I em fa tot l'efecte que els belgues no saben què són, i els suïssos sí. A més a més, els suïssos no han tingut mai cap rei.

"Com ara, ja fa alguns anys, en aquell tren on jo viatjava de Lugano a Ginebra. Al principi del viatge, el revisor deia: 'Signore e signori, biglietti, prego', i la dona que passava amb un carret deia: 'Birra, panini.' Mitja hora més tard, el revisor deia: 'Meine Damen und Herren, Fahrkarte, bitte', i la dona ofería 'Bier und Brötchen'. I, passada una altra hora, el revisor i la dona del carret deien: 'Mesdames et Messieurs'"